

Transparentnost Srbija

pregled aktivnosti

novembar 2022. godine

Bilten broj 11/2022

Sadržaj:

Aktivnosti	2
Pod lupom.....	5
Milioni nejasne namene.....	5
Saopštenja.....	8
Rebalans budžeta povećava prihode parlamentarnih stranaka	8
Konferencije	9
Reforme u vladavini prava šest meseci na čekanju	9
Inicijative i analize	12
Veća transparentnost izbora direktora Agencije za sprečavanje korupcije.....	12
Mediji	13
Tajna koliko će radnika zaposliti Palfinger za subvenciju od pet miliona evra	13
Nabavka škode za niški Dom učenika	14

Aktivnosti

Na godišnjoj skupštini Transparency International, održanoj od 25. do 27. novembra, na kojoj je učestvovala i predstavnik TS, izabrana su tri nova člana Međunarodnog odbora, usvojeno je više rezolucija koje se odnose na aktuelna pitanja.

U prostorijama Saveta Evrope 17. novembra organizovan je sastanak sa predstavnicima tri nevladine organizacije iz Srbije koje se bave primenom propisa u vezi sa izborima, a u sklopu pripreme analize stanja i preporuka o stanju demokratije u Srbiji, na čemu radi Venecijanska komisija. Programski direktor TS Nemanja Nenadić je predstavio glavne preporuke TS koje se tiču potrebe za izmenom izbornih propisa (prijava nepravilnosti, javnost podataka, smanjenje troškova organizovanja izbora), rada medija i drugih pružalaca usluga u izornoj kampanji, sistema finansiranja izborne kampanje, transparentnosti finansiranja i kontrole, kao i potrebe za reformom u oblasti otkrivanja i kažnjavanja nepravilnosti.

Na sastanku sa predstavnicima Evropske komisije i stručnjakom koga je EK angažovala (Matej Sironič iz Slovenije) sa srpskim nevladinim organizacijama, bilo je reči o radu nezavisnih i regulatornih tela, a naročito Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti. Nemanja Nenadić iz Transparentnosti je na skupu govorio o glavnim problemima u primeni Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, i naročito ukazao na potrebu da analiza u tom segmentu obuhvati probleme do kojih dolazi u radu Upravnog suda (sporost i neosnovano odbijanje tužbi i zahteva), u radu Vlade Srbije, kao i u vezi sa neizvršavanjem odluka Poverenika.

Nemanja Nenadić sastao se 16. novembra sa predstavnicima više poslaničkih grupa kojima je obrazložio predloge TS upućene skupštinskim odborima u vezi sa razmatranjem izveštaja Agencije za sprečavanje korupcije i primenu preporuka ODIHR i GRECO.

Na [konferenciji](#) Udruženja javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca, koja je bila posvećena predstojećim zakonskim reformama, Nemanja Nenadić iz TS je govorio na panelu koji je bio posvećen radnoj verziji Zakona o javnom tužilaštvu. Nenadić se složio sa predlozima UJT na taj zakon, ali je izneo i niz drugih konkretnih primedbi i sugestija za poboljšanje postojeće verzije tog zakona. One se odnose pre svega na manjak transparentnosti u radu tužilaštva, pri čemu je ostavljeno da se ta materija bliže razrađuje podzakonskim aktima, na nejasne odredbe čija će primena zavisiti od potonjih tumačenja i na problem preširokog imuniteta koji su ustavnim i zakonskim rešenjima dobili članovi pravosudnih saveta.

Koalicija PrEUgovor, čija je TS članica, predstavila je izveštaj za period april-oktobar 2022. godine. Nemanja Nenadić je na ovoj konferenciji ukazao na glavne probleme metodologije ocenjivanja napretka u oblasti borbe protiv korupcije, koje ostavljaju velike mogućnosti da se podaci koje objavi Evropska komisija pogrešno interpretiraju.

Ovaj izveštajni period obeležili su izbori i čekanje na početak rada novog saziva Narodne skupštine i izbora nove vlade. U ranijim sličnim prilikama to je često korišćeno kao izgovor za nesprovođenje zakona ili za kašnjenje sa reformama. Sada, međutim, nemamo ni takve pokušaje. Vlada je, kako u tehničkom, tako i u punom mandatu otvoreno kršila antikorupcijske odredbe Zakona o državnim službenicima, Zakona o javnim preduzećima, Zakona o javnim nabavkama i mnogih drugih, a da za to nije ponuđeno ni stvarno objašnjenje, niti nešto drugo kao izgovor.

Ni program nove Vlade Srbije ne donosi obećanje da će ovi problemi biti rešeni. Taj plan je upečatljiv po još jednoj činjenici – dok se o sprovođenju stvarno usvojenih strategija i akcionih planova, uključujući i Akcioni plan za poglavlje 23 govori malo ili nimalo, u ekspozeu se na više mesta pominje takozvani program „Srbija 2025“, za koji je empirijski utvrđeno da uopšte ne postoji.

Predstavnik TS Zlatko Minić učestvovao je na regionalnom forumu Međunarodnog republikanskog instituta (IRI), na panelu posvećenom ulozi parlamenata u praćenju stranog uticaja. Učesnici su bili i poslanici Miloš Konatar (Skupština Crne Gore), Damir Mašić (Parlament Federacije BiH) i Borko Stefanović (Skupština Srbije). Minić je govorio o stranom uticaju i potencijalno koruptivnim poslovima, posebno sa aspekta velikih projekata koji se, na osnovu međudržavnih sporazuma, zaključuju zaobilaženjem osnovnih antikorupcijskih mehanizama – konkurencije i transparentnosti.

Nemanja Nenadić iz TS govorio je na jednom od panela u okviru [konferencije](#) koju je OECD organizovao u prostorijama Privredne komore Srbije u okviru projekta „Fair Market Conditions For Competitiveness“.

Nenadić je predstavio ukratko nalaze skorašnjih istraživanja TS, kao i o pitanjima u vezi sa kojima je moguće ostvariti saradnju između civilnog, privatnog i vladinog sektora od značaja za borbu protiv korupcije. Pored javnih nabavki, bilo je reči i o radu javnih preduzeća, zaštiti uzbunjivača i postupanju po njihovim prijavama, lobiranju i otklanjanju koruptivnih rizika u zakonodavstvu.

U Privrednoj komori Srbije održan je 29. novembra 14. sastanak zajedničkog konsultativnog komiteta EU-Srbija, na kome su učestvovali predstavnici poslodavaca, sindikata i organizacija civilnog društva. U uvodnom delu obratili su se šef Delegacije EU u Srbiji Emanuel Žofre i pomoćnik ministra za evropske integracije Srbije Miroslav Gačević.

Predstavnik TS Zlatko Minić ukazao je na najznačajnije probleme u vezi sa borbom protiv korupcije i pozvao da se u zajedničku deklaraciju uvrsti poziv da da vlada i skupština što pre započnu reforme zakonskog okvira za izborne procese, u otvorenom konsultativnom procesu, koji bi pored predstavnika partija i međunarodnih institucija uključio civilno društvo, a polazeći od nalaza monitoringa i izveštaja ODIHR. Predložio je da se uvrsti i poziv da se otvori diskusija o primeni preporuka GRECO koje se odnose na bolje uređivanje lobiranja i sprečavanje sukoba interesa u vrhu izvršne vlasti.

Predstavnici TS, Zlatko Minić, Zlata Đorđević i Nemanja Nenadić učestvovali su 23. novembra na obuci za novinare – istraživače i predstavnike civilnog sektora, na temu rasipanja javnih resursa. Obuku je organizovao Centar za istraživačko novinarstvo Srbije (CINS).

Miloš Đorđević je, kao predstavnik TS, učestvovao na dva regionalna ekspertska skupa koja su održana na temu regionalne mape puta - *Regional Anti-Corruption and Illicit Finance Roadmap*. Skupovi su održani 07. i 08. novembra u Beču, odnosno 29. i 30. novembra u Ljubljani. Konkretna tema ovih sastanaka bila je određivanje prioriternih aktivnosti koje će se sprovoditi u narednoj godini, a koje su već predviđene u mapi puta. Predstavnik TS govorio je na sastancima o načinu na koji civilno društvo može da doprinese u sprovođenju i praćenju aktivnosti iz mape puta, posebno u oblasti javnih nabavki, sprečavanja sukoba interesa, prijavljivanja imovine i drugih.

Zlata Đorđević i Nemanja Nenadić, zajedno sa angažovanim ekspertima, održali su 9. i 10. novembra, na Kopaoniku, obuku za predstavnike 15 lokalnih administracija i 30 mesnih zajednica na temu „Uključivanje građana u konsultacije o razvoju mesnih zajednica“. Obuka je deo programa podrške Švajcarske agencije za razvoj i saradnju lokalnim samoupravama koji se realizuje preko „Helvetasa“.

Na sastanku u Agenciji za sprečavanje korupcije, Nemanja Nenadić, Zlata Đorđević i Aleksandra Ajdanić predstavili su nalaze TS monitoringa izbora održanih 3. aprila ove godine, i probleme, nejasnoće i propuste koje je tim TS uočio u izveštajima koje su izborne liste podnele Agenciji. Razgovarano je o tome kako je i koliko moguće poboljšati, odnosno unaprediti način podnošenja izveštaja kako bi se uočeni problemi prevazišli ubuduće. Nenadić je izneo neke predloge, naročito kada je u pitanju "prelivanje" troškova (u slučaju izbora na više nivoa, kao što je sada bio slučaj), kao i prijavljivanje troškova za oglašavanje i promociju.

Nemanja Nenadić je 29. i 30. novembra kao predavač učestvovao na obuci za novinare na temu istraživanja zloupotrebe javnih resursa za političku promociju. Obuku je organizovala Međunarodna fondacija za izbore (IFES), u Beogradu.

Antikorupcijsko savetovalište TS (ALAC) radilo je i tokom novembra. Sve informacije o mogućim slučajevima korupcije građani mogu prijaviti, odnosno dobiti potrebna obaveštenja, na broj 069 1978 158 ili putem mejla ts@transparentnost.org.rs.

U novembru smo imali 84 objavljene vesti o našim aktivnostima ili izjave predstavnika TS.

Na sajt TS, u segmentu „Inicijative i analize“, postavili smo nekoliko novih [analiza](#), kao i zahteva državnim organima i njihovih odgovora. Među zahtevima su i oni upućeni upravama gradskih opština Zemun i Stari Grad i Pošti Srbije u vezi sa omogućavanjem postavljanja štandova u njihovim prostorijama za promovisanje jednog internet provajdera.

Prenosimo izbor tekstova koje smo objavili u prethodnom mesecu:

Pod lupom

Milioni nejasne namene

10. novembra 2022.

Decembarski dodatak za partije

O tome kako se, a pogotovo zašto se troši gotovo 2.000 milijardi dinara budžeta Republike Srbije ne zna se dovoljno. Jedan veoma mali segment tog budžeta je onaj namenjen finansiranju parlamentarnih političkih stranaka. Njegova naročita zanimljivost leži u tome što o sumi koja će se deliti odlučuju upravo korisnici – predstavnici tih istih parlamentarnih stranaka.

Oni o tome odlučuju direktno, kada glasaju o budžetu i njegovim rebalansima. Odluku o tome su doneli ranije, kada su glasali za Zakon o finansiranju političkih aktivnosti i u njemu odredili koji deo budžeta se deli partijama i po kom ključu. Autor ovog teksta je bio svedok diskusija koje su se vodile na sastancima tzv. šire radne grupe u doba pisanja prethodnog [Zakona](#) o finansiranju političkih aktivnosti, tokom 2010, u kojoj su bili predstavnici političkih stranaka. Jedina odredba za koju su stizali predlozi sa te strane odnosila se upravo na način raspodele budžetskog novca.

[Rebalans](#) donosi parlamentarnim strankama u 2022. dodatnih 181.335.000 dinara koji nisu bili predviđeni u originalnom budžetu za 2022. Ukupna izdvajanja za ovu namenu će biti milijardu i 565 miliona dinara. Povećanje je 13,1%, zato što Vlada očekuje da će se upravo za toliko povećati poreski prihodi (uglavnom zbog inflacije), a [Zakon](#) propisuje da se novac za partije određuje prema toj stavci budžeta.

Na mesečnom nivou, strankama sa liste SNS-a tako sleduje oko 57 mesto 50 miliona, podeljenima sa liste „Ujedinjeni za pobedu Srbije“ oko 19 umesto 17, a listi SPS-JS 16,5 umesto 14,6 miliona dinara. Koaliciji NADA pripada još milion na postojećih 7,7 miliona dinara, „Moramo“ će se takođe sa uvećanjem približiti 8 miliona, iza njih slede Dveri i Zavetnici sa manje od sedam miliona, SVM sa tri i ostale manjinske liste sa između pola i dva miliona dinara mesečnih prihoda iz budžeta Srbije.

Na ovim faktima bi se priča mogla i završiti da nema tri nepoznanice.

Prva je to što Ministarstvo finansija i Vlada Srbije nisu našli za shodno da ovu, kao ni mnoge druge predloge za promenu budžeta obrazlože. Originalni predlog [budžeta](#) za 2022. sadržao je pet puta duže obrazloženje od tabelarnog prikaza prihoda i rashoda, a da je kod rebalansa stvar potpuno obrnuta – sada je obrazloženje pet puta kraće! Ipak, i u tako skućenom prostoru našlo se mesta da se narodni poslanici i javnost upoznaju sa predviđanjima za očekivanje da će sledeće godine biti usporen rast prihoda od turizma u Španiji, na primer. Ključne reči iz obrazloženja Rebalansa su inače „u Ukrajini“, sa deset pominjanja, uz korišćenje prefiksa „konflikt“ (na jednom mestu „oružani“),

„sukob“, „kriza“ ili naprosto „dešavanja“. Glavna „zvezda“ originalnog budžeta za ovu godinu bio je COVID, tada pomenut 54 puta.

Druga stvar koju ne znamo je koliko će para parlamentarne stranke zapravo dobiti u poslednjoj tranši, koju očekuju 10. decembra. Budžet za ove namene se naime utvrđuje na godišnjem, a deli na mesečnom nivou. Iskustvo iz ranijih godina pokazuje da je realizacija sa ove stavke blizu 100%, što znači da stranke mogu da očekuju u decembru ne samo povećanje, već i razliku za prethodne mesece, kada je budžet bio manji. Dodatnu komplikaciju predstavlja to što je novac, sve do avgusta, deljen prema rezultatima izbora iz 2020, koje je opozicija uglavnom bojkotovala, a tek nakon toga na osnovu ovogodišnjih izbornih rezultata. Samim tim, i pravo na razliku se obračunava po dva ključa.

Ako se primene ovi principi, Ishod je, prema proračunu Transparentnosti Srbije sledeći: SNS lista će dobiti vanredno još 102 miliona dinara, SPS-JS još 22 miliona, UPS blizu 9, SVM 5,5, NADA 4, a Moramo, Zavetnici i Dveri više od tri miliona. SPP bi imao dodatak od 2,6 miliona, SDA 1,8, a Koalicija Albanaca 1,7. Ostaje nepoznanica kome je do jula bilo isplaćivano oko 8 miliona dinara mesečno na koje je imao pravo Šapićev SPAS. Bez obzira na utapanje ove grupacije u SNS, Zakon ne daje mogućnost da se SNS-u prenese i pravo na budžetski novac. Međutim, nema pravila o tome da li taj novac ostaje u budžetu ili se deli drugim strankama.

Treća i najvažnija stvar jeste to što uopšte nije jasno zbog čega građani upravo u ovolikoj meri finansiraju parlamentarne političke stranke. Još od kada je uveden sistem izdašnih budžetskih dotacija (2003), menjali su se nekoliko puta procenti, kriterijumi i parametri, ali nikada nije

bilo jasno zašto su bili baš tako propisani. Finansiranje parlamentarnih stranaka iz budžeta je uobičajeno u mnogim zemljama, i za njega postoje i brojna teorijska opravdanja, a u Srbiji i sasvim praktični razlozi. Kad je reč o strankama na vlasti, za očekivati je da će svakako naći načina da obezbede ono što im je potrebno o trošku države, pa je bolje da to bude legalno. Opozicija, makar dok ne bude verovatno da može doći na vlast ne može da računa na značajnu, bilo javnu ili skrivenu, podršku krupnog i sitnog kapitala, niti na podršku većeg broja malih pojedinačnih donatora.

Međutim, ako građani koje za to niko nije pitao već plaćaju stranke, onda to mora da ima neku opravdanu svrhu – na primer, da omogući pokrivanje troškova održavanja partijske infrastrukture do neke razumne granice. Te granice su odavno prekoračene. To je najupečatljivije kod vladajuće [SNS](#), koja je za pokrivanje troškova redovnog rada centrale i odbora širom zemlje u 2021. primila iz budžeta gotovo 400 miliona dinara više novca nego što je potrošila za tu namenu. Pored toga, iako je reč o stranci koja navodno ima čak 800 hiljada članova, nije prijavljen ni dinar prihoda od članarine.

Javna preduzeća

Dragocenost postojanja Fiskalnog saveta se još jednom pokazala u punom svetlu na primeru [analize](#) Rebalansa, koju je šteta skraćivati, a ni komentar joj nije potreban:

Loša karakteristika predloženog rebalansa je njegova netransparentnost, naročito u delu koji se odnosi na izdatke za javna energetska preduzeća. Nedovoljna transparentnost budžeta problem je koji se ponavlja iz godine u godinu. Na primer, Kancelarija za upravljanje javnim

ulaganjima (sada Ministarstvo) od svog osnivanja nikad nije našla za shodno da u budžetu predstavi projekte na koje troši novac poreskih obveznika. Predloženim rebalansom transparentnost budžeta dodatno i snažno je pogoršana jer ogroman trošak javnih preduzeća iz energetskog sektora nije detaljnije prikazan. Jedini rashod koji se može jasno prepoznati u budžetu je 10 mlrd dinara za nabavku rudarske mehanizacije za EPS.

Preostalih oko 140 mlrd dinara (1,2 mlrd evra) direktnog budžetskog troška samo su proknjižene na poziciji Izdataka za nabavku finansijske imovine, bez objašnjenja. To znači da nije pokazano kom preduzeću ide koliko sredstva, kako su njihovi gubici tačno nastali, za koje namene će se budžetska sredstva iskoristiti i drugo.

Gotovo je neverovatno da se pozicija Izdaci za nabavku finansijske imovine (u cilju sprovođenja javnih politika) poveća u odnosu na prvobitni budžet preko 11 puta (sa 13 na 153 mlrd dinara); da se nabavka finansijske imovine na računu finansiranja budžeta poveća 35 puta (sa 3,8 na 132 mlrd dinara); da se izmenom Člana 41 omogući da država izda 102 mlrd dinara garancija za zaduživanje (prethodno bilo 24 mlrd) – a da ništa od toga ne bude jasno obrazloženo poreskim obveznicima. Pritom, u Obrazloženju budžeta našlo se mesta da se pomene aktivnost multinacionalnih kompanija u Irskoj.

Subjekti i činioци

Već tradicionalni šampion komičnih obrazloženja su zakoni na osnovu kojih se isplaćuje [pomoć za mlade](#). Prvi put je to navodno bila otežana mogućnost zapošljavanja zbog COVID-a, koja se,

naravno, „rešava“ podelom po 100 evra svima od 16 do 29 godina, uključujući čak i studente, koji uopšte ne traže posao, kao i one koji već rade. Pred ovogodišnje izbore je bilo neophodno hitno pomoći mlade sa još po 100 evra zbog „novih sojeva virusa“. Isplata po pet hiljada dinara [se sada pravda](#) time što se radi o „kategoriji lica od posebnog značaja za Republiku Srbiju, a koja su u fazi školovanja, odnosno koja su upravo završila školovanje“.

Ne pojašnjavajući da li se pod „*navedenim*“ misli na to to što su „u fazi školovanja ili završili školu“, u obrazloženju dalje stoji da „*navedeno* dovodi do činjenice da im je, u novonastalim okolnostima neophodno više vremena da savladaju tražene kompetencije i steknu iskustvo koje bi ih kvalifikovalo na tržištu rada i omogućilo im da ostvare zaposlenje, odnosno zarade koje su preduslov višeg životnog standarda“.

Dalje se kaže kako je isplata dva puta po sto evra kao rezultat imala „određeno poboljšanje položaja ove kategorije lica“. Međutim, „kako 2023. godina moguće donosi nove izazove, a nakon širokog i sveobuhvatnog analiziranja u punoj koordinaciji sa svim relevantnim činionicima i subjektima u Srbiji, konstatovana je potreba da Srbija preuzme obavezu da izvrši uplatu jednokratne novčane pomoći državljanima Srbije od 16 do 29 godina“ ... „koja poseduju važeću ličnu kartu“ (kao da onima bez lične karte nije potrebna pomoć?)...

Za sada smo uskraćeni za saznanje ko je analizirao i konstatovao (Ministarstvo finansija, Vlada?), kao i to ko bi mogli da budu subjekti, a ko činioци u Republici Srbiji, sa kojima su se nepoznati analizatori i konstatatori koordinisali.

Nemanja Nenadić za [Peščanik](#)

Saopštenja

Rebalans budžeta povećava prihode parlamentarnih stranaka

9. novembra 2022.

Rebalans budžeta doneće parlamentarnim političkim strankama dodatnih 181.335.000 dinara (oko 1,580.000 evra) koji nisu bili predviđeni u originalnom budžetu za 2022. Ukupna izdvajanja za ovu namenu će biti milijardu i 565 miliona dinara (oko 13,3 miliona evra).

Tako će do kraja 2022. godine, lista SNS-a dobijati oko 57 mesto 50 miliona mesečno, lista UPS oko 19 umesto 17, a lista SPS-JS 16,5 umesto 14,6 miliona dinara. Pored toga može se očekivati da će strankama u decembru biti isplaćena i razlika za prethodne mesece. Tačan iznos zavisiće od toga kako Ministarstvo finansija primeni zakon jer je u avgustu promenjen sastav parlamenta. U tabeli je prikazan obračun koji je TS načinila na osnovu aktuelnog saziva.

Lista	% osvojenih važećih glasova	Broj osvojenih glasova	iz budžeta Srbije RSD (originalni budžet)	mesečno iz budžeta RSD (originalni budžet)	uvećanje na osnovu rebalansa po jednom mesecu
SNS	44.27%	1,635,101	603,822,158	50,318,513	6,593,829
SPS - JS	11.79%	435,274	175,260,870	14,605,073	1,913,875
SVM	1.63%	60,313	32,314,380	2,692,865	352,878
UPS	14.09%	520,469	205,691,940	17,140,995	2,246,187
NADA	5.54%	204,444	92,812,441	7,734,370	1,013,526
Zavetnici	3.82%	141,227	70,232,255	5,852,688	766,947
SPP	0.97%	35,850	19,207,642	1,600,637	209,750
Moramo	4.84%	178,733	83,628,848	6,969,071	913,240
DVERI - POKS	3.92%	144,762	71,494,905	5,957,909	780,735
ZZV	0.65%	24,024	12,871,531	1,072,628	140,559
SDA	0.56%	20,553	11,011,846	917,654	120,251
KAD	0.28%	10,165	5,446,184	453,849	59,473
Ukupno	92.35%		1,383,795,000	115,316,250	15,111,250

Ova promena jeste u skladu sa Zakonom o finansiranju političkih aktivnosti i direktna je posledica planiranog povećanja budžetskih prihoda. Međutim, problem je u tome što za nju nije pružena ni reč objašnjenja u [obrazloženju predloga za izmenu budžeta](#).

Na odsustvo obrazloženja znatno bitnijih budžetskih promena [ukazao je i Fiskalni savet](#), naročito u vezi sa netransparentnošću tokova novca namenjenog pokrivanju gubitaka javnih preduzeća.

Iz rebalansa je takođe vidljivo da su troškovi sprovođenja aprilskih izbora iznosili približno milijardu i 680 miliona dinara, a ni u ovom slučaju se iz obrazloženja ne vidi detaljna struktura troškova.

Konferencije

Reforme u vladavini prava šest meseci na čekanju

24. novembra 2022.

Srbija je još daleko od postizanja vidljivih rezultata u oblastima koje prati koalicija prEUgovor. Štaviše, u prethodnih šest meseci izostao je čak i, do sada preovlađujući, pristup „štikliranja stavki“, koji podrazumeva gomilanje aktivnosti radi fingiranja reformskih napora.

Vladavina prava privremeno je skrajnuta geopolitičkim obzirima usled posledica ruske agresije na Ukrajinu i zategnutih odnosa na liniji Beograd - Priština, ali ona ostaje u srži evropskih integracija, navodi se u [izveštaju](#) za period maj-oktobar 2022. godine [koalicije PrEUgovor](#).

Urednica izveštaja Jelena Pejić Nikić, iz Beogradskog centra za bezbednosnu politiku, izjavila je na predstavljanju izveštaja 24. novembra da su u izveštajnom periodu, od maja do oktobra ove godine, evropske integracije Srbije bile u hibernaciji. Jedan od razloga za to je, prema njenim rečima, bilo to što je Srbija imala vladu u tehničkom mandatu što je ograničilo sprovođenje reformi, naročito u pogledu predlaganja i usvajanja novih propisa.

"Sada vidimo neodlučnost Srbije, odugovlačenje u trenutku kada je pojačana pažnja na region, kada se oživljava politika proširenja usled geopolitičkih previranja. Ali Srbija nije mogla da 'jaše' na tom talasu već je nasuprot tome imala postupke koje iz evropske perspektive dovode u pitanje njeno opredeljenje da postane članica EU", rekla je Pejić Nikić na konferenciji povodom objavljivanja novog Alarm izveštaja.

Pejić Nikić je rekla da je sve što se dešavalo na geopolitičkom planu skrenulo pažnju sa vladavine prava, osnovnih prava i pitanja bezbednosti, ključnih oblasti u kojima Srbija "nije dobar đak". Ona je istakla da i dalje postoji problem u primeni propisa i da je zaobilaženje propisa najizraženije u oblasti profesionalizacije državne uprave i javnih nabavki, dok niz incidenata u oblastima prava žena, deteta i rodne ravnopravnosti pokazuju sistemske propuste.

Sofija Mandić iz Centra za pravosudna istraživanja (CEPRIS) izjavila je da se u procesu izrade radnih tekstova pet pravosudnih zakona radi sprovođenja ustavnih promena, koji treba da budu usvojeni do februara 2023, vidi koliko smo limitirani ustavnim rešenjima.

"U jednom trenutku su svi akteri bili složni da su amandmani takvi da se moraju popravljati zakonima", rekla je Mandić, istakavši da Ministarstvo pravde i dalje ima veliki uticaj u pravosuđu.

Nemanja Nenadić iz Transparentnosti Srbija izjavio je da metodologija davanja ocena u izveštajima Evropske komisije o napretku u evropskim integracijama može dovesti do pogrešnih zaključaka o napretku, pa se ti izveštaji mogu lako zloupotrebiti. "Poruke nezadovoljstva iz Evropske komisije treba da budu otvorene i jasne", rekao je Nenadić.

U polugodišnjem Alarm izveštaju navodi se da su postupanje Srbije u proteklom periodu obeležili nedosledne reči i neubedljiva dela. "Štaviše, u prethodnih šest meseci izostao je čak i, do sada preovlađujući, pristup 'štikliranja stavki', koji podrazumeva gomilanje aktivnosti radi fingiranja reformskih napora", ocenjuje se u izveštaju. Izuzetak je, dodaje se, rad na pisanju pet pravosudnih zakona radi sprovođenja izmena Ustava usvojenih u februaru 2022.

U izveštaju se navodi da se na formiranje vlasti čekalo do krajnjeg roka, iako je parlamentarna većina bila jasna, pa su tako reforme u oblasti vladavine prava bile "stavljene na čekanje". Ocenjuje se da je od 2015. godine ukupan nivo spremnosti za članstvo Srbije "tek neznatno porastao", a od 2020. se "ne pomera dalje od sredine puta", dok je u poglavljima 23 i 24 dobila ocenu 2.

"Kada je reč o prosečnom godišnjem napretku, Srbija je ostvarila svoj ubedljivo najskromniji rezultat do sada i čak je prvi put nazadovala – u oblasti usaglašavanja sa spoljnom i bezbednosnom politikom EU", navodi se u izveštaju i dodaje da se jasno pozicioniranje Srbije u vezi sa ruskom invazijom na Ukrajinu tumači kao ključno za iskazivanje strateškog opredeljenja zemlje za evropske integracije.

Takođe se napominje da pad podrške građana članstvu u EU, koji je delom posledica evroskeptičnih poruka političkog vrha, služi kao izgovor za dalje odlaganje donošenja ključnih odluka i sprovođenja suštinskih reformi.

U pogledu političkih kriterijuma, koalicija prEUgovor ocenjuje da je povratak opozicionih poslanika u skupštinske klupe donekle oživeo parlamentarni život, ali da je vladajuća većina nastavila da zloupotrebljava skupštinske procedure kako bi opstruirala opoziciju. Broj ministarstava je, ocenjuje koalicija, povećan bez obrazloženja, što podstiče spekulacije da je stvarni razlog tih izmena pre svega kadrovska kombinatorika. Koalicija ističe da se nastavljaju pritisci i napadi na predstavnike civilnog društva, a posebno na ekološke i LGBTQ+ aktiviste.

Ocenjuje se da nije bilo značajnih pozitivnih pomaka u odnosima Srbije i suseda, a da je u multilateralnim forumima Srbija zadržala svoju načelno konstruktivnu ulogu. Odnosi sa Kosovom došli su u kriznu fazu usled spornog pitanja registarskih tablica, "dok je pitanje ukupne normalizacije postalo značajno usled rata u Ukrajini".

Kada je u pitanju poglavlje 23 (Pravosuđe i osnovna prava), koalicija prEUgovor ocenjuje da su sudijske i tužilačke grupe Ministarstva pravde izuzetno brzo izradile radne tekstove pravosudnih zakona radi sprovođenja ustavnih promena, ali napominje da javnost nije učestvovala u ovom procesu, da nije bilo stvarnog uticaja pravničke stručne javnosti te je Ministarstvo pravde donelo presudne odluke.

"Predložena rešenja ostavljaju zakonodavnoj i izvršnoj vlasti mogućnost da utiče na donošenje najvažnijih odluka u sudstvu", ocenjuje se u izveštaju.

Dalje se ukazuje na "više nego skroman" rad Tužilaštva za ratne zločine i ističe da je primena instituta suđenja u odsustvu u Srbiji i regionu "pogubna za proces suočavanja sa prošlošću" i da predstavlja "korak unazad u procesuiranju ovih zločina".

Nije bilo napretka ni u oblasti borbe protiv korupcije, nisu menjani propisi, ništa nije preduzeto po preporukama GRECO i ODIHR-a, niti je započet rad na novoj Strategiji za borbu protiv korupcije.

I ovaj izveštajni period obeležilo je nepovoljno okruženje za uživanje slobode izražavanja i medija, nastavljaju se napadi i pritisci na novinare, a četiri dozvole za televizije sa nacionalnom pokrivenošću dodeljene su televizijskim kućama koje su u prethodnom periodu kršile zakone i novinarski kodeks.

U dokumentu se ukazuje na izostanak istraga i odgovarajućih mera prevencije femicida u slučajevima nasilja, kao i na "degradirajuće medijsko izveštavanje o nasilju prema ženama", koje nadležna regulatorna tela "nemaju nameru da zaustave". Koalicija je u izveštaju skrenula pažnju na "nesposobnost sistema da uoči rizik od viđanja deteta sa nasilnim ocem", kao i da je nemogućnost upisa dece u vrtić zbog političkog opredeljenja roditelja još je jedan oblik grubog kršenja prava dece.

U okviru poglavlja 24 (Pravda, sloboda i bezbednost) koalicija prEUgovor navodi da borba protiv organizovanog kriminala najviše zavisi od političke volje i da se i dalje razmatraju pojedinačni slučajevi organizovanog kriminala, umesto da se primeni strateški pristup. Ukazuje se i da se nastavlja povećanje aktivnosti ekstremne desnice u Srbiji, a da je odgovor državnih institucija slab i neadekvatan.

"Podrška invaziji Putinove Rusije na Ukrajinu, vidno uvezivanje sa ruskom (militantnom) ekstremnom desnicom, pretnja nasiljem ako Srbija uvede sankcije Rusiji i govor mržnje prema LGBTQ+ manjini dominirali su u aktivnostima ekstremnih desničara u Srbiji u izveštajnom periodu", ocenila je koalicija prEUgovor.

Inicijative i analize

Veća transparentnost izbora direktora Agencije za sprečavanje korupcije

7. novembra 2022.

Transparentnost Srbija pozvala je Pravosudnu akademiju da omogući veću transparentnost pri izboru kandidata za direktora Agencije za sprečavanje korupcije.

Konkurs za izbor direktora objavljen je 26. oktobra na sajtu Pravosudne akademije, ali se iz objavljenih informacija ne vidi da li je obrazovana Komisija za izbor direktora i Žalbena komisija.

TS je predložila da Pravosudna akademija objavi odluku o obrazovanju ove dve komisije, u okviru informacija o konkursu. Takođe, pozvala ju je da nakon sprovedenog testiranja objavi i pitanja na koja su kandidati odgovarali, sa tačnim rezultatima, kako bi stručna javnost mogla da stekne uvid u to u kojoj meri je kroz testiranje bila obezbeđena provera stručnosti kandidata.

TS je ukazala da važećim aktima nije u dovoljnoj meri uređen deo testa koji se odnosi na predstavljanje programa rada kandidata, koji se dostavljaju u pismenom i predstavljaju u usmenom obliku Komisiji. S obzirom na to da nije reč o informacijama koje su poverljive prirode a postoji snažan interes javnosti da se uvidom u te podatke upozna sa kvalitetom programa, ali i načinom na koji je Komisija razmatrala te programe, TS je predložila da se u tom delu obezbedi javnost konkursa.

Pravosudna akademija bi to mogla učiniti tako što će: a) objaviti sve dostavljene programe u pisanom obliku na svojoj veb-prezentaciji; i tako što će b) omogućiti prenos usmenog predstavljanja programa kandidata putem video linka i/ili v) omogućiti prisustvo zainteresovanih predstavnika javnosti tom delu testa i objaviti video i audio snimak ili transkript predstavljanja programa.

Ceo [dopis Pravosudnoj akademiji](#) dostupan je na sajtu TS.

Mediji

Tajna koliko će radnika zaposliti Palfinger za subvenciju od pet miliona evra

Nova ekonomija, Katarina Baletić, 2. novembra 2022.

Komisija za kontrolu državne pomoći odbila je da Novoj ekonomiji dostavi podatke o tome koliko je kompanija Palfinger u obavezi da zaposli novih radnika kako bi dobila subvencije, kao i koliko će biti ukupna vrednost projekta. Za ovu investiciju Palfinger je dobio 4,6 miliona evra državnih subvencija, kao i sedam hektara besplatnog zemljišta u Nišu koje je vredno više od milion evra.

Komisija je na svom sajtu objavila [rešenje](#) kojim je utvrdila postojanje državne pomoći dodele [zemljišta](#) Palfingeru, ali je iz njega izuzela podatke o broju radnika koji će biti zaposleni, kao i to kolika će biti neto vrednost projekta nakon dobijanja zemljišta.

Objavljeno rešenje je objavljeno samo u informativne svrhe i po zahtevu podnosioca prijave (u ovom slučaju Republičke direkcije za imovinu koja kompaniji daje zemljište) iz njega su izostavljeni ključni podaci.

Nova ekonomija je zbog toga od Komisije tražila originalno rešenje koje sadrže sve podatke koji su izuzeti iz javno dostupne verzije rešenja.

Kako se navodi u odgovoru Novoj ekonomiji Komisija je „ocenila da je interes podnosioca zahteva [Republičke direkcije za imovinu] opravdan i po značaju bitno veći u odnosu na interes drugih lica ili javnosti u pogledu davanja tih podataka na uvid ili njihovog objavljivanja“.

U rešenju Komisije koje je javno objavljeno navodi se da se „državna pomoć dodeljuje radi realizacije Projekta ulaganja, koji podrazumeva zapošljavanje najmanje [...] novih radnika na neodređeno vreme i ulaganje od najmanje 36.415.855,05 evra u materijalnu imovinu...“

To znači da se subvencija dodeljuje zbog toga što će investitor zaposliti (ne)određen broj radnika i što se uložiti preko 36,4 miliona evra.

Nemanja Nenadić, programski direktor Transparentnosti Srbija objašnjava da ukoliko je zapošljavanje određenog broja radnika jedan od osnova za dodelu državne pomoći, taj podatak ni u kom slučaju ne bi smeo da bude zaštićen.

„Iz njega se vidi koju je obavezu investitor preuzeo i na osnovu tog podatka javnost može da prati da li je investitor poštovao svoje obaveze na osnovu kojih je dobio subvenciju“, dodaje Nenadić za Novu ekonomiju.

„Bez obzira na to što investitor možda ima interese da te podatke štiti, državne institucije imaju obaveze prema svojim građanima, a jedna od njih je i da vidimo pod kojim uslovima se subvencija dodeljuje i da li se ti uslovi poštuju”.

Kako je [Nova ekonomija već pisala](#), u ugovoru koji je Palfinger sklopio sa Ministarstvom privrede (koji se odnosi samo na novčane subvencije, a ne i na dodelu zemljišta) piše da je obaveza investitora da do kraja 2027. godine bude zaposleno najmanje 375 novih radnika. Ono što nije jasno, budući da su podaci sada sakriveni, je da li je broj zaposlenih i nakon dodele dodatnih subvencija (besplatnog zemljišta) ostao isti.

Austrijska kompanija bi novu fabriku za proizvodnju čeličnih delova za opremu za podizanje i prenošenje u Nišu trebalo da otvori do kraja 2026. godine.

Nabavka škode za niški Dom učenika

Niška inicijativa, 21. novembar 2022.

U vozni park Doma učenika srednjih škola u Nišu stigla je nova škoda. Službeno vozilo kupljeno je na tenderu vrednom oko 2,35 miliona dinara. Niš je ponovo mesto u kome institucije koriste novac građana kako bi svoj vozni park obogatile putem spornih tendera, piše [portal Niška inicijativa](#).

Dom učenika srednjih škola kupio je za nešto više od 2,3 miliona dinara sa PDV-om službenu škodu, na tenderu koji je raspisan pod nazivom "Nabavka opreme za saobraćaj". Ova nabavka zapravo predstavlja ponovljen postupak nakon što je prva u kojoj se eksplicitno tražila škoda "skala" koja je sada i kupljena, tada oko 300 000 dinara jeftinija, obustavljena.

Ovakav postupak nije presedan kada se radi o Domu učenika, imajući u vidu da je ustanova 2018. već pazarila jednu škodu "superb" u spornoj nabavci u kojoj je sredstva stečena zahvaljujući "uštedi na ishrani učenika" potrošila na luskuzno vozilo. U obustavljenom postupku planiranom za treći kvartal ove godine u Domu učenika planirali su kupovinu baš škode "skala", modela po specifikacijama upisanim u dokumentaciju, pa su u samom postupku koji su obustavili napisali naziv marke i tipa vozila, kao i specifikacije motora.

Sve planove javnih nabavki u Domu učenika potpisuje predsednica Upravnog odbora Vanja Stojković, bivša članica kabineta gradonačelnika Perišića i Upravnog odbora Sportskog saveza u Nišu i sadašnja zamenica direktora Nacionalne službe za zapošljavanje u Nišu.

U novom postupku cela nabavka, iako se jasno iz dokumentacije vidi da se radi o vozilu, nazvana je "nabavka opreme za saobraćaj". I ovog puta katalog koji je dostavljen prilikom prijave je baš katalog vozila glavnog distributera Škode, firme Auto Čačak, uz razliku u ceni od oko 300 000 dinara bez PDV-a.

Nemanja Nenadić, programski direktor Transparentnosti Srbija vidi ovu nabavku kao zanimljiv slučaj u kome je ona nameštena za jednog ponuđača, dok je na prvi pogled ostavljena mogućnost za postojanje konkurencije.

"Ovo je jedan vrlo zanimljiv primer vrlo verovatnog slučaja nameštanja javne nabavke. Da nešto u vezi sa njom nije u redu moglo bi se naslutiti na osnovu činjenice da se javio samo jedan ponuđač i da ponuđena cena gotovo u potpunosti odgovara procenjenoj vrednosti. Kada se pogleda tražena tehnička specifikacija, čini se na prvi pogled da bi moglo biti i drugih ponuđača čija vozila ispunjavaju tražene uslove i da je konkurencije moglo da bude."

Moguće je da je pojavu konkurencije obeshrabilo neobično visoko vrednovanje roka isporuke - sa čak jednom četvrtinom ukupnog broja pondera. Kod ove stavke su kriterijumi za ocenu ponuda naknadno menjani, pa je umesto početnog gradiranja (25 pondera za manje od 10 dana, 15 pondera za period od 11 do 30 dana, 5 pondera između 31 i 60 dana) na kraju određeno samo da se rok isporuke vrednuje sa 25 pondera, što bi moglo da pruži veliku prednost ponuđaču koji robu već ima na lageru u odnosu na onog koji može da je dopremi u relativno kratkom roku.

U vezi sa ovim Dom učenika srednjih škola Niš duguje objašnjenje građanima i svojim osnivačima zbog čega su procenili da rok isporuke odmah u odnosu na maksimalni dozvoljeni (60 dana) za ovu ustanovu ima jednaku vrednost kao da im je neko ponudio automobil jeftiniji za više od pola miliona dinara. Činjenica koja najjasnije ukazuje da je nabavka nameštena jeste sam plan javnih nabavki ovog naručioca. Oni su u prvobitnom planu javnih nabavki objavljenom krajem 2021. godine jasno napisali da žele da izvrše nabavku automobila škoda "skala" 1.0 TSI 81 kW ambition, procenivši njenu vrednost na gotovo 1.630.000 dinara bez PDV, što je verovatno bila cena u tom trenutku.

Krajem septembra 2022, plan javnih nabavki je izmenjen, pa je nabavka škode izbrisana, a umesto nje je planirana "nabavka opreme za saobraćaj". Istovremeno je povećana i procenjena vrednost nabavke, što je verovatno posledica porasta cena na tržištu.

IMPRESUM

Izdavač:
Transparentnost Srbija
ul. Palmotićeve 31
Beograd
Tel + 381 (0) 11 323 78 05
Faks +381 (0) 11 323 78 05
ts@transparentnost.org.rs